

Samenvatting van de inleiding van Herman Wijffels

Herman Wijffels begint zijn inleiding met het uitspreken van zijn grote waardering voor de encycliek *Laudato Si'*. Het is in zijn ogen het meest diepgaande en samenhangende document over de situatie van de wereld in deze tijd. Hij kent geen wetenschappelijke documenten waarin op dit moment de samenhang zo duidelijk naar voren komt. Er spreekt een groot moreel ethisch gezag uit het document.

Integrale ecologie

Het kernbegrip van *Laudato Si'* is integrale ecologie. Er wordt een duidelijke samenhang en verband gelegd tussen de sociale gerechtigheid, de wijze waarop wij mensen met elkaar omgaan en de zorg voor de aarde en ALLES wat daarop leeft.

In de encycliek neemt paus Franciscus afstand van een antropocentrische levenshouding, waarin de mens centraal staat en alle andere schepselen er voor de mens zijn. De mens heeft bijzondere capaciteiten waaruit een bijzondere verantwoordelijkheid voortvloeit om het leven verder te brengen. Niet om te heersen over de aarde en haar schepselen, maar om deze te dienen. *Laudato Si'* gaat over de sociale verhoudingen tussen mensen onderling en tussen mens en aarde.

Het is een belangrijk en goed document dat op het juiste moment is verschenen. Wijffels vergelijkt het met de encycliek *Rerum Novarum*, die 125 jaar geleden verscheen aan het begin van het industriële tijdperk en ingaat op de sociale verhoudingen in die tijd. Nu spelen de grote ecologische problemen en zijn we in een nieuwe fase, een nieuw tijdperk beland en *Laudato Si'* roept ons op om op een goede manier met de ecologische problemen om te gaan.

De tijd waarin wij leven

We zijn gekomen aan het einde van het industriële tijdperk. Een tijdperk waarin we werden gevormd door de Verlichting, waarin nieuwe methodes invulling gaven aan het leven zoals dat nu is. De productiviteit steeg enorm in deze tijd en de successen hebben geleid tot de situatie waarin we ons nu bevinden. Aan het begin van de industrialisatie waren er 1 miljard mensen op aarde die leefden in een beperkte welvaart. Nu zijn we met meer dan 7 miljard bewoners en is de welvaart 80 keer zo groot. Dit heeft geleid tot een enorme productie en consumptie.

Dit vraagt om fundamentele veranderingen en een herbezinning op wat 'goed leven' is in de huidige omstandigheden. *Laudato Si'* is een uitnodiging tot deze herbezinning om te komen tot een nieuwe vorm en inhoud van leven, onze manier van leven is niet meer houdbaar en niet langer duurzaam.

We putten de natuurlijke hulpbronnen uit; water, de bodem en de dunne vruchtbare laag aarde, de grondstoffen, de vissen in de oceanen en de bossen. We tasten ecosystemen aan en vervuilen ons leefmilieu met chemische producten, vervuilen de lucht met CO₂ en fijnstof, vervuilen de zeeën en ecosystemen.

We vernietigen de biodiversiteit. Elk jaar verdwijnen er zo'n 1000 soorten levende schepselen, die allemaal onderdeel zijn van het gemeenschappelijke leven op aarde. Daarnaast is er de klimaatverandering, die geen verdere toelichting behoeft.

In feite tasten we als mens de basis van het leven aan en zullen uiteindelijk daarmee ook onszelf vernietigen. We bevinden ons in een pregnante crashsituatie, dat is waar ook Laudato Si' ons op wijst. Het doel van het bestaan is leven en niet het leven vernietigen. Onze opdracht als mens is onze potentie te ontwikkelen en met onze talenten een bijdrage te leveren aan onze samenleving.

Wat staat ons in deze volgende fase in de evolutie te doen?

Het uitgangspunt van de oproep van Laudato Si' is te komen tot reflectie. We kunnen zo niet verder gaan. Onze huidige methodes en manier van leven zijn niet meer bruikbaar en we moeten nieuwe vormen zoeken. Dat is het punt waar we nu staan.

We kunnen niet verder met het antropocentrische mensbeeld, ons past meer bescheidenheid. Er is sprake van een atomistische visie op de wereld, waarin er sprake is van allerlei losse elementen en eenheden die in strijd zijn met elkaar en elkaar beconcurreren. De werkelijkheid is echter dat alles met alles verbonden is en dat ieder mens afhankelijk is van andere mensen en wezens. Wijffels verwijst hierbij naar de Afrikaanse Ubuntu: ik ben omdat jij bent.

Onze economie is gericht op winst maken, desnoods ten koste van andere mensen en de aarde. Wij streven geluk na door materie en de aanschaf van spullen. Er is sprake van economische lineaire processen; uit grondstoffen worden producten gemaakt die we tijdelijk gebruiken en vervolgens weggooiden wat leidt tot vervuiling.

Op al deze punten is een correctie nodig. Er moet een nieuwe 'release' komen van onze cultuur. Een belangrijk aspect daarbij is een herbezinning op het begrip integriteit. Nu betekent integer vooral nog 'de regels niet overtreden', maar deze definitie is te beperkt. We moeten ons bedenken dat alles wat we doen gevolgen heeft voor anderen en dat we daar rekening mee houden. Dat geldt voor elke rol die we spelen en hoedanigheid die we hebben.

Als religieuze mensen

Religie komt van religare, dat verbinden betekent, of open staan. We moeten openstaan voor wat de tijd ons vraagt; voor de Heilige Geest die volop aanwezig is in deze tijd en zeker aanwezig was toen de huidige paus gekozen werd en hij zijn naam Franciscus koos. We moeten zelf weer hele mensen worden en af van de verbrokkeling. We moeten onszelf weer verbinden met onze spiritualiteit, ons hart en onze intuïtie en de wereld waarin we leven heel maken.

Als burgers

We moeten onze taken en plichten uitoefenen op een zodanige manier dat deze de kracht van het leven versterkt, life-affirming, zoals de Engelsen dat noemen. We moeten afstand nemen van zaken die de waardigheid van het leven aantasten en bijdragen aan de vitaliteit van de gemeenschap. Lokaal zie je allerlei dingen gebeuren op dit gebied, zoals deelecomoniën, waarbij niet iedereen zijn eigen bladblazer heeft, maar deze leent van elkaar. Een ander voorbeeld zijn initiatieven van gezamenlijke moestuinen of kleine coöperaties.

Als ondernemer

We moeten nieuwe mogelijkheden in de praktijk brengen en zorgvuldig omgaan met de natuurlijke bronnen. Ondernemen moet ten dienste staan van de mens en de samenleving en niet ten koste

daarvan gaan. Het gaat niet alleen om financiële waarden maar ook om de waarde voor mensen. Wijffels verwijst hierbij naar de triple P filosofie, People, Profit, Planet. Enkele grote voorlopers werken daar inmiddels aan.

Als werknemer

We moeten onszelf als werknemer niet alleen zien als een radertje in het geheel en alleen uitvoeren wat ons gevraagd wordt, maar proberen een positieve bijdrage te leveren aan het werk.

Als consument

Elke aankoop heeft ook een morele dimensie of het nu gaat om kleding of voedsel of wat dan ook. Bij alle aankopen moeten we ons afvragen of het product integraal-ecologisch verantwoord is. Is er geen sprake geweest van kinderarbeid, uitbuiting of aantasting van het milieu? Alleen op deze manier kunnen we onze ecologische voetafdruk verminderen.

Daar komt ook bij de vraag hoe zorgvuldig ga ik met mijzelf als schepsel om, hoe goed zorg ik voor mijn lichaam, gebruik ik gezonde voeding, houd ik het in conditie en kan ik zo een volledige bijdrage leveren aan een goede samenleving?

Tot slot

We zijn nu aangekomen in een nieuwe fase en moeten openstaan voor de mogelijkheden die er zijn om onze verantwoordelijkheid te nemen. Laudato Si' biedt ons een bruikbare oriëntatie om daarmee aan de slag te gaan en onze eigen antwoorden te formuleren op de uitdagingen van deze tijd.